

EVOLUȚIA ANILOR POTENȚIALI DE VIAȚĂ PIERDUȚI PE CAUZE DE DECES ÎN REPUBLICA MOLDOVA ÎN 2014-2022

Elena Mihalăș, Elena Raevschi, Olga Penina

Catedra de medicină socială și management „Nicolae Testemițanu” USMF
„Nicolae Testemițanu”

Introducere. Anii potențiali de viață pierduți (APVP) reprezintă un indicator esențial pentru analiza mortalității premature, fiind însă relativ puțin studiat în literatura autohtonă. **Scopul lucrării.** Analiza evoluției APVP în Republica Moldova în funcție de principalele cauze de deces pentru perioada 2014-2022. **Material și metode.** Acest studiu transversal se bazează pe datele depersonalizate din certificatele medicale de deces furnizate de Agenția Națională pentru Sănătate Publică și pe datele oficiale privind populația cu reședință obișnuită. APVP până la vârsta de 70 de ani au fost calculați pe sexe și cauze de deces. **Rezultate.** Valorile APVP pentru toate cauzele de deces au scăzut pe parcursul perioadei analizate cu 19% la bărbați (de la 154 la 1000 de populație până la 70 de ani în 2014 la 125 în 2022) și cu 23% la femei. Tendința generală a indicatorului a fost descendentă, cu excepția perioadei pandemiei COVID-19, când valorile acestuia au crescut cu 7% la bărbați și cu 14% la femei între anii 2019 și 2021. La bărbați, ponderea bolilor netransmisibile în APVP a crescut de la 59% în 2014 la 64% în 2022, din cauza scăderii poverii mortalității premature cauzate de factori externi (de la 26% la 19%). Structura mortalității premature la femei a fost caracterizată de creșterea ponderii bolilor transmisibile și scăderea cauzelor externe, menținând totodată ponderea bolilor netransmisibile pe parcursul perioadei analizate (73-75%). **Concluzii.** Scăderea generală a mortalității premature în Republica Moldova după 2014 a fost asociată cu schimbări în structura acesteia atât la bărbați, cât și la femei. La bărbați, progresele privind APVP au fost determinate de scăderea mortalității prin cauzele externe și neoplasme, în timp ce tendințele pentru bolile cardiovasculare și alte boli netransmisibile rămân nefavorabile. **Cuvinte-cheie:** mortalitate prematură, anii potențiali de viață pierduți, Republica Moldova.

EVOLUTION OF YEARS OF POTENTIAL LIFE LOST BY CAUSE OF DEATH IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA IN 2014-2022

Elena Mihalăș, Elena Raevschi, Olga Penina

Nicolae Testemițanu Social Medicine and Management Department,
Nicolae Testemițanu University

Background. Years of Potential Life Lost (YPLL) is a crucial metric for analyzing premature mortality, yet it has received relatively little attention in autochthonous literature. **Objective of the study.** To analyze the evolution of YPLL in the Republic of Moldova by major causes of death for the period 2014-2022. **Material and methods.** This cross-sectional study is based on depersonalized data from medical death certificates provided by the National Agency for Public Health and official data on the usual resident population. YPLL up to the age of 70 were calculated by sex and cause of death. **Results.** YPLL values for all causes of death decreased over the analyzed period by 19% for men (from 154 per 1000 population under 70 years in 2014 to 125 in 2022) and by 23% for women. The overall trend of the indicator was downward, except for the COVID-19 pandemic period, when its values increased by 7% for men and 14% for women between 2019 and 2021. Among men, the proportion of non-communicable diseases in YPLL increased from 59% in 2014 to 64% in 2022, due to the reduced burden of premature mortality caused by external factors (from 26% to 19%). The structure of premature mortality in women was characterized by an increased proportion of communicable diseases and a decrease in external causes, while maintaining the share of non-communicable diseases during the analyzed period (73-75%). **Conclusions.** The overall decline in premature mortality in the Republic of Moldova after 2014 was associated with its structural changes in both men and women. For men, improvements in YPLL were due to decreased premature mortality from external causes and neoplasms, while trends for cardiovascular diseases and other non-communicable diseases remain unfavorable. **Keywords:** premature mortality, years of potential life lost, Republic of Moldova.